

РЕАБІЛІТАЦІЯ ІСТОРИЧНОЇ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ТЕРИТОРІЇ В МІСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ НА ПРИКЛАДІ ДЮКОВСЬКОГО САДУ В МІСТІ ОДЕСА

Алексєєнко К.В., студ. гр. ДАС-606 М (п)

Науковий керівник – Ладигіна І.В., канд. арх, доцент (кафедра Дизайну архітектурного середовища, Одеська державна академія будівництва та архітектури)

Анотація. Розглядається реабілітація історичної рекреаційної території в міському середовищі на прикладі Дюковського саду в Одесі, що відбувається як організоване перетворення тканини міського простору в результаті одночасної роботи за чотирма напрямками – технічним оновленням, соціальним оживленням, економічною модернізацією і екологічним відновленням.

Актуальність. Відновлення занедбаних або деградуючих територій різного функціонального призначення, утворившись в міському середовищі в результаті вичерпаності індустріального суспільства – актуальне питання для багатьох країн світу, в тому числі України, і потребує першочергових заходів щодо втручання в свою організацію з метою збереження, оновлення, привнесення нової функції – надання території нового значення центру тяжіння в міській структурі.

З іншого боку, деградація навколишнього природного середовища, забудова відкритих ландшафтних просторів в результаті інтенсивного розвитку виробництва в індустріальний період на перший план висуває необхідність реабілітації існуючих і формування нових рекреаційних просторів з їх органічним включення у функціонально-планувальну організацію міського поселення. В таких умовах особливого значення набуває збереження рекреаційних територій – садів і парків, що належать до історико-культурної спадщини.

Для Одеси важливим системоутворюючим елементом і місцем тяжіння для городян виступає знаменитий Дюківський сад – один із старіших парків міста.

Закладений у 1810 році за наказом Дюка де Ришельє як ландшафтна територія його резиденції, сад спочатку носив назву Ришельєвська дача, Ришельєвський сад, і сьогодні вважається пам'яткою садово-паркового мистецтва.

Парк розташований на трьох різних позначках. Нижній рівень – уздовж вул. Балковської, важливої транспортної артерії міста, середній – на самому схилі балки (не дуже крутому, місцями із штучними терасами) і верхній – плоский. Від головного входу веде алея у вигляді сходів із майданчиками, від яких відходять бічні доріжки. Внизу, ліворуч від входу, розміщений достатньо великий поздовжній ставок площею близька 10000м² із острівком, що живиться від прісного джерела, який витікає із схилу. Головна алея-сходи веде на центральний майданчик із великим кам'яним павільйоном і рядом будівель (рис. 1).

Навколо парку знаходиться багатоповерхова забудова і ряд навчальних закладів [1].

Являючись важливим рекреаційним центром і маючи вигідне містобудівне положення в структурі міста, тобто володіючи великим системоутворюючим потенціалом, сад знаходиться в занедбаному депресивному стані і потребує скорішої реабілітації.

Реабілітація, в свою чергу, дозволяє рефункціоналізацію території або будівлі, але дуже уважна до збереження конструктивних та естетичних особливостей. Реабілітація ефективна та грамотна, коли проводиться комплексно, з урахуванням історичних реалій та контексту, «духу місця» та нових потреб городян. Недооцінка спадщини та насильницька модернізація загрожують не лише руйнуванням історичних об'єктів, а й погіршенням соціальних характеристик міста.

Найважливішими критеріями процесів деградації та реабілітації в архітектурі є саме функціонально-сміслові та ціннісні параметри історико-архітектурних об'єктів. Це доповнює

найпоширеніший інституціональний підхід, що орієнтується на власне архітектурні переваги об'єктів [2].

На думку О.В. Демідової [3] реабілітація міського простору в загальному випадку являє собою відновлення і може визначатися як організоване перетворення тканини міського простору, що досягається в результаті одночасної роботи за чотирма напрямками – технічним оновленням, соціальним оживленням (ревіталізацією), економічною модернізацією і екологічним відновленням.

Рис. 1. Дюковський сад. Існуючий стан

Щодо реабілітації Дюковського саду, першим елементом являється технічне переобладнання, а саме – реконструкція (префікс «ге» вказує на повтор). Для рекреаційної території – це її оновлення (планування, забудови, благоустрою) на основі сучасних досягнень науки і техніки, що викликане вимогами у соціально-економічній, санітарно-гігієнічній та архітектурно-художній сферах. Допускає знесення старих будівель, перепланування місцевості, використання новітніх будівельних матеріалів.

В рамках реабілітації можуть використовуватись реставрація і модернізація.

Реставрація (*restavratio*) – відновлення, як вид діяльності частіше за все передбачає відтворення історичного обліку пам'ятки, спрямований на повернення втрачених властивостей, функцій і естетики. Мається на увазі, що історичний облік пам'ятки має бути збережений.

Модернізація (від грец. *modeme* – новий) – удосконалення, поліпшення, оновлення об'єкта, приведення його у відповідність з новими вимогами та нормами, технічними умовами, показниками якості. Це процес пристосування об'єкта до нових поглядів та потреб, надання йому сучасного вигляду. Модернізація є формою простого відтворення. При модернізації виконується комплекс заходів, спрямованих на зниження фізичного та морального зношування, за винятком збільшення загальної площі, зміни обсягу та призначення будівлі. Цей термін не придатний до описів міського рекреаційного середовища, тому що не передає комплексного характеру змін міста як складної системи.

На відміну від сказаного вище, модернізація економіки – принципові, стратегічні перетворення структури економіки, інститутів держави та ринку, що впливають на економіку, системи управління економічними та соціальними процесами, підвищення науково-технічного та техніко-технологічного рівня виробництва з метою досягнення відповідності світовому прогресу, кращого задоволення потреб держави та суспільства, переходу на інноваційну траєкторію розвитку.

Модернізація економіки, як результат науково-технічного прогресу, таким чином, зумовлює підходи до реабілітації рекреаційних територій, які ще кілька десятиліть не можливо було навіть уявити. Це створення «ленд-артів», «арт-ландшафтів», об'єктів ландшафтного урбанізму тощо.

Ревіталізація має справу із соціальною складовою рекреаційного простору і спрямована на регенерацію соціальної активності і громадської відповідальності. По суті це процес

«оживлення» простору шляхом забезпечення населення якісним і сприятливим забезпеченню культурних запитів середовищем відпочинку.

На цьому рівні відтворюється «дух місця» – створюються різноманітність і впізнаваність оточуючого середовища, ліквідація психологічного дискомфорту, що може виникати у людини в процесі сприйняття навколишнього середовища з маловиразним набором елементів, що складають естетичний сенс ландшафтного дизайну [4]. Відбувається функціональне осмислення і композиційне оформлення включення елементів штучної природи, спрямоване на подолання фактору відчуженості людини і природного оточення.

Екологічне відновлення, як забезпечення якостей середовища, що відповідає також естетичним, функціональним, соціальним, психологічним та економічним вимогам відвідувачів відбувається за допомогою засобів ландшафтного дизайну – благоустрою, озеленення, впровадженню малих архітектурних форм, в тому числі садово-паркової скульптури, облаштуванню виставкових майданчиків під відкритим небом тощо [5].

Висновки та результати. Таким чином можна казати, що реабілітація історичного рекреаційного середовища має відбуватися комплексно як організоване перетворення тканини міського простору, що досягається в результаті одночасної роботи за чотирма напрямками – технічним оновленням, соціальним оживленням (ревіталізацією), економічною модернізацією і екологічним відновленням.

В містобудівному відношенні таке утворення стає центром тяжіння для городян як прилеглих територій, так і усього міста.

Реалізація реабілітації історичного рекреаційного простору відбувається засобами сучасного ландшафтного дизайну – створюється оновлена геопластика рельєфу, формуються виставкові майданчики під відкритим небом, вдосконалюється функціональна організація території за допомогою озеленення, в тому числі топіарного, та привнесення новітніх інноваційних малих архітектурних форм.

Література:

1. Дюківський парк. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Дюківський_парк
2. Бистрова Т. Ю. Реабілітація історико-культурної спадщини. Світовий досвід. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://uniip.ru/wp-content/uploads/2020/01/06_av4-201943.pdf
3. Демідова О. В. Реабілітація промислових територій як частини міського простору. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/reabilitatsiya-promyshlennyh-territoriy-kak-chasti-gorodskogo-prostranstva>
4. Михайлов С. М. Дизайн сучасного міста: комплексна організація предметно-просторового середовища: теоретико-методологічна концепція. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.dissercat.com/content/dizain-sovremennogo-goroda-kompleksnaya-organizatsiya-predmetno-prostranstvennoi-sredy-teore>
5. Сучасні тенденції розвитку архітектури, містобудування і дизайну. [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://rep.bntu.by/bitstream/handle/data/6607/Sovremennye_tendencii_razvitiya_arhitektury_grado_stroitelstva_i_dizajna.pdf;jsessionid=869DAAEAED4A76A63D01329BE5AE23E5?sequence=5